

Kapitalisme og fred: Teori og empirisk dokumentasjon

Forord

Ordet "kapitalisme" er et av disse ordene man ofte unngår å bruke. Det er nesten umulig å benytte ordet uten å legge en ganske sterk negativ eller positiv verdi i det. Tilhører man venstresiden i politikken, vil man stort sett ty til ordet for å benevne globale institusjoner og krefter som undergraver statenes styringsevne og raner de fattige delene av verden gjennom et "race to the bottom". Tilhører man høyresiden vil man tvert i mot mene at kapitalisme er positivt, fordi systemet gir muligheten for at private aktører kan eie verdier, ta opp lån, investere og skape nye verdier. Har man ikke privat eiendomsrett og muligheter for kreditt, er det vanskelig å forløse potensialet for verdiskaping i et samfunn.

Debatten om kapitalisme i bunn og grunn er slem eller snill er ikke fruktbar. Kapitalismen har eksistert i mange forskjellige manifestasjoner, men i en eller annen form har kapitalismen lagt premisene for den økonomiske organisering av de fleste moderne samfunn i verden. Kapitalismen er en svært sentral del av vår økonomiske og politiske historie. Dette er god nok grunn til å diskutere både hva kapitalisme er og hva den bør være, på en nyansert måte, uten å hoppe ned i nærmeste ideologiske skyttergrav.

I dette notatet har vi bedt Indra de Soysa, som er statsviter og fredsforsker, legge fram sin seneste forskning om kapitalismens forhold til væpnet konflikt. Hvorfor blir det stadig mindre krig mellom stater i verden? Og hvorfor blir vi ikke kvitt problemet med borgerkriger? Den nye typen konflikt ser ut til å være en blanding av krig i tradisjonell forstand, organisert kriminalitet og storstilte brudd på menneskerettigheter. Krigene på Balkan, i Sentral-Afrika og i deler av Asia er eksempler på en ny type konflikt, hvor verdenssamfunnet står overfor grupper som krever politisk og økonomisk makt på bakgrunn av identiteter knyttet til etnisitet, religion og språk.

Forholdet mellom demokrati og fred har vært et viktig forskningsfelt for statsvitenskapen i lang tid. Mange mener at den raske nedgangen i krig mellom stater som vi har sett i verden de siste tiårene er et resultat av at demokrati har spredd seg. Demokratier går sjelden eller aldri til krig mot hverandre. Men handler dette kun om demokratiet som politisk system, eller har økonomisk organisering også noe med saken å gjøre? De siste årene har det vokst fram en interesse for å undersøke kapitalismens mulige innvirkning på konflikter. En rekke forskere innenfor statsvitenskap og fredsforskning har kastet seg over problemstillingen på forskjellige måter. Hvilken rolle spiller investeringer på tvers av landegrensene for sannsynligheten for krig mellom land? Hvilken rolle spiller privat eiendomsrett og gode byråkratiske institusjoner for sannsynligheten for borgerkrig? Denne type spørsmål diskuteres og undersøkes med forskjellige metoder i internasjonale forskermiljøer.

Denne forskningen er viktig fordi den kan belyse hvilke elementer i kapitalismen som eventuelt har sammenheng med sannsynligheten for konflikter mellom stater og internt i stater. Og den er viktig fordi Norge, som tar mål av seg til å være en fredsbyggende nasjon, har bruk for kunnskap og debatt om hvilke midler som faktisk er virksomme hvis man vil bedre betingelsene for fred i deler av verden som er herjet av konflikt.

- av Torkel Brekke, prosjektleder i Civita og professor ved UiO

Gjenoppbygging etter en konflikt dreier seg om å skape en ny orden i den politiske økonomien. Det dreier seg om å bygge opp igjen på en annen og bedre måte.

- UNDP (2008). Crisis Prevention and Recovery Report 2008: Post-conflict Economic Recovery, Enabling Local Ingenuity. (s. 5).

Innledning

Det ser ut til at vi lever i en liberal tidsalder, der ideologien om frie markeder har vunnet over sine motstandere og endret forholdene mellom stater, slik at de er blitt mer fredelige (Doyle, 1986; Fukuyama, 1991; Gartzke, 2009; Russett & Oneal, 2001). Sammenhengen mellom veksten i antall markedsøkonomier og fred innad i nasjonene drøftes imidlertid sjelden, til tross for at interne konflikter er den vanligste formen for organisert vold i dag (Human Security Report, 2005). Diskusjonen om fredsmegling og fredsbyggende operasjoner etter borgerkriger unnlater normalt å ta opp hvilken type økonomi som bør 'bygges opp'.

Hva er sammenhengen mellom frie markeder og sosial harmoni? Mens mange dokumenter fra FN og andre ikke-statlige organisasjoner hyller oppbyggingen av markeder og oppmuntrer til privat økonomisk virksomhet, er det generelt sett en tydelig uvilje mot å oppmuntre til *frie* markeder. Man er mer opptatt av å få orden på politikken (Collier, 2009; Paris, 2004). Hva man egentlig bør gjøre annerledes og bedre, blir derfor sjelden uttrykt i klartekst.¹ Det grunnleggende budskapet synes å være at mer effektiv bistand er det eneste saliggjørende (Call & Cousens, 2008). Fred oppfattes som noe som skapes av tredjeparter (Chetail, 2009).

Denne studien vil undersøke det teoretiske og empiriske grunnlaget for å skape fred ved å oppmuntre til frie og åpne økonomier. Spørsmål er mer relevant enn noen gang på grunn av det store behovet for effektive, globale politiske retningslinjer for gjenoppbygging av samfunn etter konflikter.

Krig betraktes ofte av globale styringsorganer som 'politikk med andre midler', selv om interne kriger i dag vanligvis mangler politisk innhold og for det meste er forårsaket av mer snevre begrunnelser, basert på personlige interesser på gruppe- og individnivå (Collier, Hoeffler & Rohner, 2009; Mueller, 2004). En korrekt forståelse av hvorfor de fleste konflikter oppstår og videreføres — nemlig unormalt stor tilgang på finanser til krigføring snarere enn til investering — er avgjørende for å forstå hvordan fred bygges når krigen slutter. Særlig gjelder dette for oppbygging av funksjonelle og endogene institusjoner som forebygger utviklingen av gunstige forhold for bonusjegere (rent-seekers) og snevre personlige interesser. Det hevdes her at frie markeder er viktige for å skape slike institusjoner, og at den potensielt viktigste endogene ansporingen til å bygge opp fungerende stater er å utvikle institusjoner som oppmuntrer til privat investering.

Tilbøyeligheten til å tenke på fred som hovedsakelig et politisk spørsmål skyldes muligens at fredsforskning domineres av fag som statsvitenskap, antropologi, historie og lignende, men delvis også interne eller strukturelle forhold i bistandsmiljøer og fredsbyggende organisasjoner, der man har personlig interesse av å kjempe for større andeler av offentlige midler. Fredsbyggende arbeid betraktes som noe som må støttes fra utsiden — den rike verden — snarere enn noe som er basert på mer endogene faktorer som bør få næring. De fredsbyggende organisasjonene er, på samme måte som bistandsmiljøet, potensielt 'planners' og ikke 'searchers', som William Easterly påpekte for å forklare utviklingshjelpens manglende suksess mange steder i verden (Easterly, 2006). Easterly mente at det som virker ikke er flotte, generelle planer og gode hensikter, men pragmatisk leting etter løsninger som virker og er tilpasset lokale realiteter. Realitetene på bakken passer ikke særlig godt til planleggingen, hvis det som trengs på bakken er markeder snarere enn byråkrater. Til tross for milliarder av dollar i bistand klarte det internasjonale samfunnet ikke engang å sikre et renhårig valg, en grunnleggende demokratisk prosess, i Afghanistan.

Det en bistandsdominert prosess kan skape, er byråkrater som driver en kvasistat avhengig av hjelp utenfra, og ikke en stat basert på upartiske institusjoner som sikrer transaksjoner mellom mennesker engasjert i gjensidig lønnsomme virksomheter. Som Easterly har uttrykt det, har rike land markeder, de fattige har byråkrater (Easterly, 2005). Den måten fredsbyggingsindustrien fungerer på etter en konflikt, kan ende med å befeste nykolonialistiske avhengighetsforhold, rentenistøkonomier og svake stater, nøyaktig de samme forholdene som gjør at vold oppstår og videreføres i utgangspunktet (Daunderstädt & Schildberg, 2006; Suhrke, 2009).

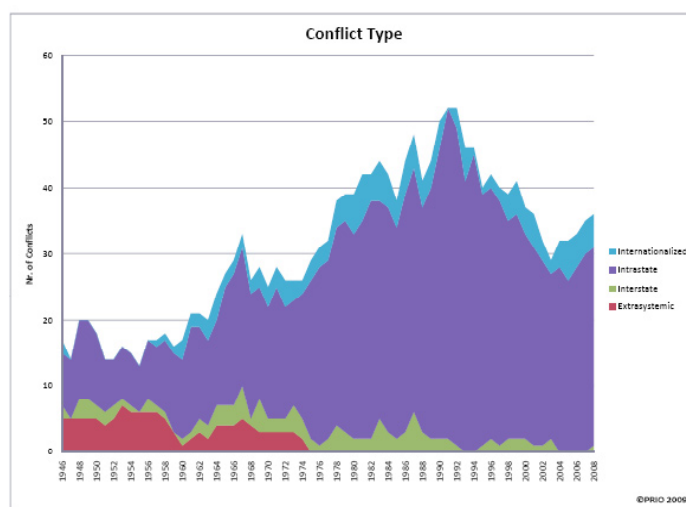
I litteraturen om gjenoppbygging etter konflikter er det imidlertid en mangel på generell dokumentasjon, som effektivt knytter sammen den teoretiske og empiriske litteraturen, og som ser frie markeder og økonomisk åpenhet som avgjørende for å fremme sosial harmoni og fremskritt i et symbiotisk forhold. Det som faktisk finnes, er stort sett negative syn på frie markeder, som betraktes som statsvekkende, snarere enn som statsstyrkende, fordi staten kapres av private interesser. Dette er en gammel debatt, som går tilbake til Adam Smith og marxistiske kritikere av kapitalismen (Cramer, 2009; Paris, 2004; Stiglitz, 2007). Mens disse forskerne kan betrakte privatisering, uten gode institusjoner, som farlig, bør man i et mer langsiktig perspektiv spørre om privatisering og frie markeder svekker stater i sin alminnelighet. Fremmer globaliseringen et 'kappløp mot bunnen'? Er det bryet verdt å bygge kapitalistiske institusjoner i det hele tatt? Er kortsiktige, destabiliserende virkninger av kapitalismen, hvis de finnes, verdt å holde ut med for å oppnå høyere velstand på sikt?

Denne studien vil undersøke bidraget fra økonomisk frihet til konfliktutfall, definert som borgerkrig og statlig undertrykkelse av retten til fysisk integritet. Den vil også vurdere hvordan økonomisk frihet kan være et verdifullt politisk alternativ for håndteringen av naturressursenes forbannelse. Siden land som er rikelig forsynt med utvinnbar rikdom, har et svært dårlig rulleblad når det gjelder godt styre, kan en spørre om politiske retningslinjer som begunstiger økonomisk frihet, demper risikoen. Resten av denne artikkelen vil legge frem en logisk begrunnelse for tenkningen om frie markeder og fred, fulgt av en diskusjon av teorien og metodene. Til sist drøftes resultatene, og man trekker noen konklusjoner.

Tendenser i borgerkriger: Hva er det vi forklarer?

Etter den kalde krigen er verden blitt betydelig tryggere for væpnede konflikter (Gleditsch, 2008; Hewitt, Wilkenfeld & Gurr, 2008; Human Security Report, 2005). Figur 1 viser den globale risikoen for alle former for væpnet konflikt. Krig mellom stater forekommer nå nesten ikke (Mueller, 2004). Det som gjenstår, er borgerkriger. Mange av konfliktene i dag er ganske enkelt konflikter som har hopet seg opp fra tidligere, og fredsavtaler bryter altfor ofte sammen (Collier, Hoeffler & Söderbom, 2008; Paris, 2004). Årene med kald krig så en stadig økende risiko for interne konflikter. Mange av disse konfliktene var stedfortrederkriger, finansiert og oppmuntret av stormaktene (Human Security Report, 2005). Konflikter som kunne ha blitt løst ganske raskt utenfra trakk ut, fordi tredjeparter, for eksempel FN, ikke kunne blande seg inn på grunn av stormaktenes intriger (Fearon & Laitin, 2003; Human Security Report, 2005). Dette har imidlertid endret seg, selv om det har vært en økning i antall konflikter siden begynnelsen av 'krigen mot terror' i 2001, kanskje en ny indikasjon på at geopolitikk betyr noe. Mange konflikter er blitt avsluttet gjennom forhandlinger i 1990- og 2000-årene. Fører spredningen av global liberalisme også til at borgerkrig i den større sammenhengen går samme veien som krig mellom stater og gradvis blir en anakronisme, slik noen har hevdet? Gitt at fredsinitiativer mislykkes, og gitt behovet for å bygge fred annerledes og bedre, er det av vital betydning å stille disse generelle spørsmålene for å utarbeide en vellykket politikk i fremtiden.

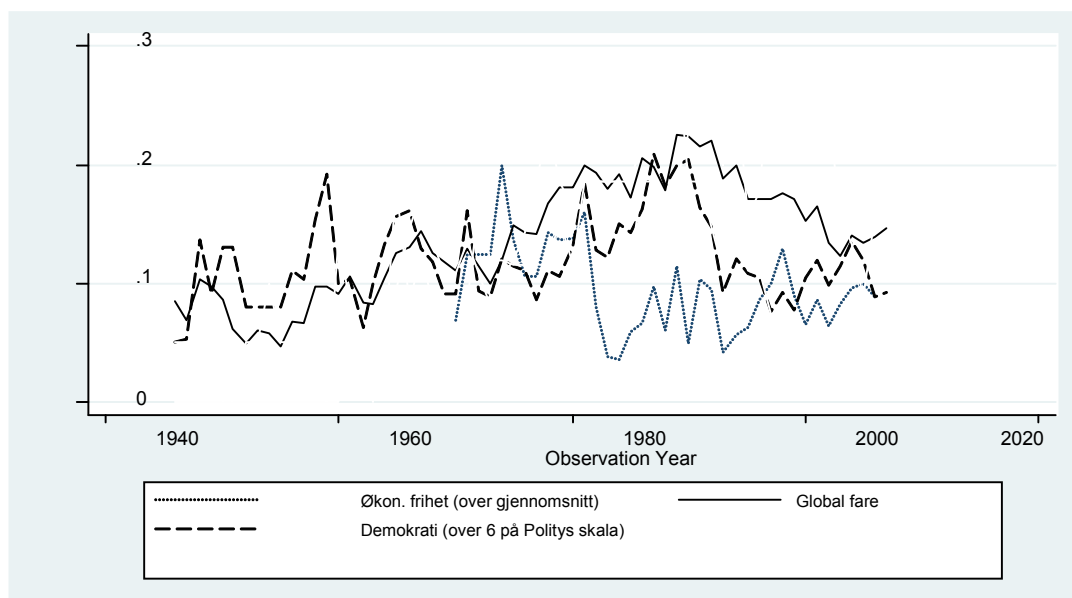
Figur 1.

Spørsmålet er om liberale faktorer kan forklare endringen? Er det liberal politikk eller liberal økonomi som teller?

Figur 2 viser faren for interne væpnede konflikter med minst 25 dødsfall, sammenlignet med hyppigheten av konflikter mellom demokratiske stater, definert ved 6 eller høyere på Politys demokratiskala og som over gjennomsnittet på Index of Economic Freedom (5,9 og høyere).²

Figur 2.

Som man kan se her, har landene som ligger over gjennomsnittet på Economic Freedom Index, hatt en ekstremt lav risiko for borgerkrig fra begynnelsen av 1980-årene og frem til i dag, noe som klart motsier påstander om at fattige stater bryter sammen, fordi nyliberale ordninger ble påtvunget dem av bl.a. Det internasjonale pengefondet og Verdensbanken i 1980-årene, slik noen hevder (Abouharb & Cingranelli, 2007). Konfliktrisikoen vektet med økonomisk frihet ligger langt under den globale faren for konflikt. Land med et høyt demokratisk nivå ser ut til å ha vært særlig

utsatt i 1980-årene, men deres situasjon er massivt forbedret siden 1990-tallet. Det er imidlertid interessant at risikoen i demokratiske land generelt sett er høyere enn risikoen i gruppen med stor økonomisk frihet.

Mens tendensene basert på sammenligning av bivariate gjennomsnitt kan tjene som et foreløpig grunnlag for ytterligere analyser, er slutningene som kan trekkes for generelle og kanskje upålitelige. Det kunne være at økonomisk frihet for eksempel bare fanger opp inntekt eller andre faktorer, eksempelvis en europeisk kulturarv. Det samme kan sies om kategorien demokratier. Er det sammenheng mellom liberalisering og avslutningen av en borgerkrig? De bivariate korrelasjonene må åpenbart testes mer inngående og presist i multivariate modeller. Det er dette denne studien forsøker å gjøre nedenfor. Først undersøkes kort teorier som knytter frie markeder til sosial harmoni, for å motivere behovet for den mer stringente empiriske testingen som følger.

Historisk bakgrunn - hvorfor økonomisk frihet?

Det er bred enighet om at politisk frihet er godt for fred på lang sikt, til tross for litt blandede empiriske resultater om politisk liberalisering, demokratisering, valg og politisk vold, særlig i skjøre stater, som de fleste samfunn etter konflikter pleier å være (Collier, 2009; Hegre et al., 2001; Paris & Sisk, 2009; Snyder, 2000). Men hvordan kan markedsinstitusjoner, det hyppigst oversette aspektet ved liberal fred, bidra? Klassiske liberalere som Adam Smith, David Ricardo og Bernard Mandeville hevdet at personer som forfølger mål basert på egeninteresse, tjente et høyere sosialt formål, som om de var styrt av en skjult hånd (Stilwell, 2006). De argumenterte for frie markeder i den hensikt å oppnå velstand og andre ønskede resultater gjennom spontant sosialt samarbeid. Slike argumenter ble videreutviklet av politiske filosofer som John Locke, Immanuel Kant, John Stuart Mill og Norman Angell, som så spredningen av handel, eller den 'kommersielle ånd,' som varebyttets og folkeskikkens triumf over plyndring og rov. Republikansk liberalisme oppfordret til bygging av 'representative stater', som skulle sikre at det frie markedets regler ikke ble undergravet av de mektige, og at staten forble upartisk. Økonomisk og politisk frihet ble dermed knyttet tett sammen i denne tradisjonen. Likevel glattet de tidlige observatørene over problemet med statsbygging og politikk i den kapitalistiske utviklingsprosessen (Stiglitz, 2007).

Handelens fremvekst gjorde tilsynelatende krig overflødig. Klassiske liberalere hevdet at samarbeid i siste instans skyldtes forventet gevinst fra samarbeid, snarere enn religiøs etikk eller sympati for medmennesker. I sitt innerste vesen var argumentene for kapitalismens overlegenhet over datidens dominerende økonomiske system, merkantilismen, basert på markedenes evne til å skape og fordele varer og tjenester mer effektivt og øke alle menneskers velstand. Men for at markeder skulle fungere effektivt, måtte de være en del av et system med gode eiendomsrettigheter som ble opprettholdt av upartiske statlige institusjoner. Kapitalisme er kjennetegnet ved at produksjonsmidlene eies av og sikres for enkeltpersoner (privat eiendomsrett), og ved sin ekspansjonistiske tilbøyelighet, da ønsket om profitt er drivkraften bak investeringer. En hersker som maksimerer sosial velferd, vil således være en som blander seg minst mulig inn i måten markedene fungerer på, som respekterer enkeltpersoners eiendom, og som oppmuntrer til ekspansjon av markeder som øker velferden i hele riket. Staten bør i tillegg sørge for fellesinstitusjoner som gjør at markedene fungerer bedre og være på vakt mot markedsbegrensende tendenser som for eksempel monopoler og personlige interessers bonusjakt (rent-seeking) (Stilwell, 2006). I slike omgivelser var til og med eneveldige monarker elsket—'lenge leve Kongen!'

For marxister er kapitalismen for anarkistisk. Det er et økonomisk system der kapitalen utnytter arbeidskraften. Kapitaleierne lever av denne utnyttelsen, og kapitalismens form for produksjon og reproduksjon skaper atskilte klasser der rikdom konsentreres hos en liten gruppe. Disse klassene

vil til sist konkurrere (til og med barke sammen) om omfordelingen av samfunnets overskudd — snarere enn å forene folk, synes profittmotivet å skille dem. En slik forklaring på konflikter har en lang historie, og søker å forklare europeiske revolusjoner som de fattiges ønske om å frigjøre seg fra despotiets lenker og borgerskapets utnyttelse (Przeworski, 1990). Den kalde krigen ble for eksempel betraktet som klassekampens logikk i global skala. Likeledes kom konflikter i utviklingslandene etter avkoloniseringen til å bli betraktet som en forlengelse av klassekampen, der de fattige på bygdene og i byene agiterte for reformer mot en etablert elite (ofte hjemlige og utenlandske kapitalister), som motsatte seg reformer. Det ble således viet svært mye forskning til å undersøke om og hvordan ulikhet, både i inntekt og jord, som ble antatt å være klassekampens utløsende faktor, hang sammen med vold i samfunnet (Boswell & Dixon, 1990; Muller & Seligson, 1987; Russett, 1964).

Hvordan måle kapitalisme?

Litteraturen om konflikt og inntektsforskjeller, de vanligste surrogatvariablene for å påvise en klasseforskjell, er svært blandet og teoretisk sett noe tvetydig (Lichbach, 1989; Weede, 1998). Da de fattige står overfor massive problemer med kollektiv handling, kan de sulte i stillhet. Hvis kapitalistene kontrollerer statsmakten, slik marxistene hevder at de gjør, kan statlig undertrykkelse hindre vold i stor skala. Mange nyere, metodologisk avanserte empiriske studier finner ikke noen sammenheng mellom forskjellige mål for inntektsforskjeller og borgerkrig (Collier, Hoeffler & Rohner, 2009; Fearon & Laitin, 2003). Hvorvidt de fattige kan overvinne problemer med kollektiv handling for å utfordre mektige eliter eller ikke, kan være svært avhengig av om det finnes en effektiv statlig undertrykkelse av dissens. Mangelen på opposisjon betyr ikke alltid at de sittende makthaverne har høy legitimitet. I Nord-Korea, Swaziland eller Tibet er forholdene relativt fredelige, men landene er styrt av diktaturer, med særlig groteske resultater for folk flest.

Faktisk viser Przeworski og Wallersteins (1982) nyskapende artikkel om hvorfor de fattige ikke får de rike så ofte som man skulle vente, at selv om de fattige ville gjøre det bedre på lang sikt, ville 'overgangsnedturen' når de rike trekker tilbake sine investeringer virke demotiverende for revolusjonær aktivitet. Det kan med andre ord finnes en likevekt basert på klassekompromiss, ikke klassekrig, som fører til demokrati og en viss omfordeling uten direkte ekspropriasjon (Przeworski & Wallerstein, 1982). Denne litteraturen rev ned marxistiske argumenter om hvordan demokrati og omfordeling aldri ville bli tillatt av en stat som handlet i kapitalens interesse (Iversen, 2008). Merk imidlertid at mye av denne litteraturen er fokusert på industriland, der det finnes utviklede klasseinteresser og utpregede klassebevisstheter, noe som ikke behøver å være tilfelle i mange av utviklingslandene.

I stedet for å bruke mål for ulikhet, som er en surrogatvariabel for testing av argumenter om kapitalismen vis-à-vis sosialismen, bruker jeg i denne studien 'kapitalistisk' økonomisk politikk direkte i modellene for konflikt og undertrykkelse. Denne metoden tillater en å besvare spørsmålet om kapitalistiske økonomier og sosial fred direkte, i motsetning til alle studiene som har nærmet seg problemet *indirekte* ved å fokusere på materielle vilkår som angivelig fungerer som surrogatvariabler for klassebevissthet, slik som graden av ulikhet. Bistands- og NGO-miljøene har generelt sett (helt korrekt) hatt en tilbøyelighet til å fokusere på aspekter ved urett skapt av ulikhet, men at slike faktorer har betydning for sosial harmoni, finner liten støtte i data. Minst én forsker har nylig hevdet at privatisering og innføring av markedsøkonomi i etterkrigstiden har hatt en tilbøyelighet til å styrke de sosiale ulikhetene som førte til konflikt i utgangspunktet, slik at privatisering ender opp med å svekke statene og frembringe krigsherretilstander. Igjen ser man kapitalistisk økonomisk politikk som et middel til å skape ustabile forhold, korrupsjon, skjevheter og sosiale gnisninger, slik tradisjonelle marxister gjorde (Cramer, 2009; Stiglitz, 2007).

Flere nyere studier rapporterer om et positivt forhold mellom økonomisk frihet, velfungerende markeder og samfunnsfred (de Soysa & Binningsbø, 2009; Eriksen & de Soysa, 2009; Mousseau & Mousseau, 2008; Steinberg & Saideman, 2008). Disse undersøkelsene viser til flere interessante kanaler som gode markedsinstitusjoner kan bruke til å dempe sosiale konflikter. Én slik kanal er respekt for eiendomsretten. Slik Steinberg og Saideman (2008) ser det: Jo mindre staten er i stand til å manipulere den økonomiske politikken i favør av etniske majoriteter, desto mindre frykt og mistro skapes det blant minoritetene, som primært er opptatt av økonomisk, ikke politisk, velvære. Med andre ord vil friere markeder dempe effektene av bonusjakt hos makthavere som bruker staten til å fordele ressurser via etnisk nepotisme. Ett eksempel er at, til tross for mangelen på politiske rettigheter, er samkvemmet mellom kinesiske og tamilske minoriteter i Malaysia relativt fredelig sammenlignet med situasjonen på Sri Lanka, der tamilene har gått til opprør fordi de mangler politiske rettigheter. Andre, for eksempel Mousseau (2009), hevder at markedsnormer, som han undersøker ved å bruke tettheten av forsikringsavtaler som surrogatvariabel, fører til en høy grad av kontraktinngåelse mellom mennesker, som i sin tur fører til gjensidig respekt for individuelle menneskerettigheter uten hensyn til kaste, religion, etnisitet osv. Mennesker som står fritt til å inngå kontrakter, respekterer andres rettigheter og fremmer andres velferd. Dette er et 'kulturelt,' normbasert argument. De fleste av disse forklaringene er muligens sanne, men jeg foreslår et alternativ nedenfor som knytter frie markeder direkte til den typen organisert vold vi er vitne til verden over i nyere historie.

Investering i krig - eller fred

Det sentrale punkt i historien som beskrives her, er basert på den observasjonen at voldelige væpnede konflikter må være *gjennomførbare* for å finne sted. Et forenklet utgangspunkt er at kostbare væpnede konflikter ikke vil finne sted hvis de som investerer i dem ikke forventer at krig gir større utbytte enn fred. Således dreier væpnede konflikter seg sjelden om saker knyttet til individuelle og kollektive klagemål alene—det trenges store økonomiske midler og et relativt stort antall frivillige for å utfordre stater, og hvis folk er i stand til å overvinne disse problemene ved kollektiv handling, er det ut fra en rasjonell begrunnelse for væpnet konflikt et mysterium hvorfor denne energien (til å hente frem midler og frivillige) ikke alternativt brukes på å bøte på klagemålene med andre midler enn destruktiv vold. De teoretiske og empiriske analysene av borgerkrig utført av Collier and Hoeffler (1998; 2004) i tillegg til Fearon and Laitin (2003), finner at anledningsfaktorer, i motsetning til faktorer som typisk produserer store klagemål, forklarte utbrudd av borgerkrig. Konflikter oppstår der det er *gjennomførbart* for grupper å organisere seg (Collier, Hoeffler & Rohner, 2009). Hvis dette er sant, må opportunistisk oppførsel for organisering av vold mot stater være formet av mange faktorer, blant annet sosiopolitiske og økonomiske omgivelser som påvirker størrelsen på og arten av utbyttet fra investering i vold fremfor andre potensielt lønnsomme foretak. I fattige land der avkastningen på kapital generelt sett er høy, skulle det ikke være noen mangel på lønnsomme foretak å investere i (Solow, 1956). Årsaken til at kapital ikke strømmer til fattige land, er farene knyttet til svake institusjoner og slett politikk (Lucas, 1990).

Hvis man analyserer opprør som forsøk på å rane til seg bytte (loot-seeking), ser man at en konflikt kan være både attraktiv og gjennomførbar på samme tid. Den forventede avkastningen av investering i opprør kommer fra erobring av bytte, særlig i form av naturressurser. Slike argumenter vurderer imidlertid sjelden alternativkostnadene ved andre investeringer. Potensielle opprørere kunne like gjerne vært et 'konsern' som eksporterer naturressurser og betaler skatter til staten, som krigsherrer som må investere mye av byttet for å kjempe mot staten (og tåle ubehaget ved å bo ute i villmarken attpåtil). I mange avanserte markedsøkonomier har flere slike grupper, som for eksempel mafiaen, sluttet seg til den lovlige økonomien på grunn av de høye kostnadene ved å fortsette å operere utenfor loven. Hvis staten snarere er kjennetegnet ved at den monopoliserer all økonomisk aktivitet og eksproprierer overskuddet, vil det være få incentiver til å investere

i skattbare foretak og 'bli lovlig.' Med andre ord vil det være store dødvectstap, da hverken skattesatsen er optimal eller eiendomsretten sikker. Et slikt miljø utgjør en risiko for et produktivt foretak.

Krigsherrepolitikk er med andre ord 'konkurransen' mellom 'omstreifende' banditter. Der eiendomsretten er usikker og lunefulle politiske prosesser styrer økonomien, er folk motivert for å organisere seg svart for å jakte på verdier og forsvare dem (Skaperdas, 2003). 'Politisk vold' (voldelige maktkamper) forklarer de organisasjonsmessige fordelene noen grupper får over andre i kampen mot statsmakten. Dermed kreves det at man knytter disse organisasjonsmessige fordelene til teorier om konflikters gjennomførbarhet.

Med andre ord: når økonomier er kjennetegnet av markedsvridding og høye skattesatser, lider de 'dødvecttap,' produksjonen faller, men etterspørselen etter varer forblir konstant, noe som tillater superprofitt i form av smuglervarer—entreprenørskapet tvinges over i den svarte økonomien. Krigsherrer er med andre ord forretningsmenn som er tvunget til å anse vold som en 'yrkesrisiko.' Se for eksempel dødelighetsprosenten som narkotikahandelen nå skaper i byer som Juarez på den andre side av grensen ved El Paso i Texas. Gruppene organiserer seg og kjemper i Mexico fordi det er 'mer gjennomførbart' å drepe der, men den faktiske impulsen bak drapene er den store etterspørselen etter narkotika på den andre siden av grensen, uten den institusjonelle infrastrukturen for å håndtere 'transaksjoner.' Når mange mennesker ser svarte økonomier opptre i krigstid og etterkrigstid, kan det også sees slik at de allerede fantes før krigen begynte. Disse gruppene, som for eksempel Arkans Tigre i krigen i Jugoslavia, som var organisert svart, har en særegen form for konfliktspesifikk kapital, som tilgang til bevæpning, tunneler, finanser og svarte nettverk som gir dem fordeler over statlige styrker. Slike svarte grupper ser nå ut til å utgjøre en stor del av de voldelige miljøene globalt sett (Mueller, 2004).³ I virkeligheten er det ikke etniske og kulturelle spørsmål, som mange fokuserer på, som er den faktiske årsaken til at konflikter ofte opptrer sammen med klagemål mot stater, men ganske enkelt at statene er inkompetente (Mueller, 2004). Jeg er enig med Skaperdas (2003) i at økonomien ikke kan skilles fra måten den styres på, da begrensninger på bestemte former for oppførsel hos *homo economicus* er formet av incentivene som styrer markedene. Konflikten som plager det nordlige Mexico, kan ikke løses på rimelig vis uten å påvirke superprofitten til dem som investerer i konfliktspesifikk kapital, et spørsmål som først og fremst krever en militær tilnærming (forhindre vold), eller at man legaliserer narkotika i USA, dvs. at man eliminerer fortjenesten på smugling.

En merknad om data

Mange av argumentene om de fredelige fordelene ved frie markeder er nevnt. Men hvordan kan disse generelle påstandene bevises? Hvordan kan vi vite dette? Jeg bruker en standard samfunnsvitenskapelig metodologi (økonometrisk analyse) basert på sammenslåing av data om selvstendige land med befolkninger over 500.000 over tid (1970–2005) for å beregne forbindelsen mellom nivået på økonomisk frihet og utbrudd av borgerkriger. Tallene ovenfor viser, som nevnt, at land med stor økonomisk frihet har en lavere sannsynlighet for borgerkrig. Det kan imidlertid like gjerne bety at rikere land, eller land med bedre institusjoner, har lavere sannsynlighet, og at den økonomiske effekten bare er et resultat av de samme faktorene. Dette problemet med metodebetingede resultater krever at man kontrollerer for andre faktorer, for eksempel rikdom, i multivariate modeller for å finne nettoeffekten av økonomisk frihet på borgerkriger. Multivariate regresjonsmodeller gjør det mulig å anslå den isolerte effekten av den variabelen man er interessert i, i dette tilfellet borgerkrig og undertrykkelse av menneskerettigheter, idet man holder konstant flere andre variabler som kan ha betydning for å forklare utfallet. Den anslåtte effekten av den variabelen en er interessert i, i dette tilfellet økonomisk frihet, er da netto alle de andre uavhengige variablene i modellen. Denne effekten kan så undersøkes nærmere for å avsløre hvor

stor virkning på utfallet den har, sammenlignet med andre interessante variabler. Vi vil da kunne se om økonomisk frihet har større betydning enn f.eks. inntekt pr. innbygger eller demokrati for å forutsi faren for borgerkrig. Multivariate regresjonsmodeller gjør det mulig for forskeren å måle retningen og størrelsen på virkningen av en variabel netto andre teoretiske og politikkrelevante variabler. Slik kan man empirisk vurdere antakelsene og hypotesene basert på flere observasjoner over tid og rom. For å minimalisere eventuelle forskerinduserte, systematiske avvik bruker jeg standard datasett som måler fenomenene jeg undersøker. Disse er samlet inn av andre forskere, for andre formål enn å forutsi borgerkrig. Leserne henvises til vedlegget for en detaljert beskrivelse av alle variabler, data og tilknyttede statistiske spørsmål.

Jeg undersøker primært virkningen av økonomisk frihet på utbruddet av en borgerkrig. Borgerkrig defineres her som en konflikt mellom en regjering og en organisert politisk gruppering, som har ført til minst 25 dødsfall i et enkelt år.⁴ Derneft undersøker jeg virkningene av økonomisk frihet på statlig undertrykkelse av menneskerettigheter, siden en undertrykkende stat kan forhindre konflikt. Jeg konsentrerer meg om det mest frastøtende eksempelet på staters undertrykking av egen befolkning, brudd på 'retten til fysisk integritet.' CIRI-data, som stammer fra Amnesty International og det amerikanske utenriksdepartementets landrapporter, er skalert på en slik måte at de fanger opp graden av undertrykkelse, noe som frigjør forskeren fra å gjøre antakelser *a priori* om hvorvidt tortur betyr mer enn død og forsvinninger, osv. (Cingranelli & Richards, 1999). Jeg tester også den betingede effekten av økonomisk frihet og naturressurser på menneskerettigheter, for å se om økonomisk frihet modererer effektene av naturressurser på statlig undertrykkelse av menneskerettighetene. Med andre ord: Hvordan påvirker økonomisk frihet effekten som store naturressurser har på brudd på menneskerettighetene?

Vår primære uavhengige variabel, The Economic Freedom Index, er hentet fra Fraser Institute (Gwartney & Lawson, 2005). Disse dataene måler i hvor stor grad en økonomi er fri for statlig innblanding og i hvor stor grad myndighetene tillater privat økonomisk aktivitet understøttet av uavhengige institusjoner. Økonomisk frihet bedømmes etter 22 kriterier, både objektive, som for eksempel myndighetenes andel i økonomien, åpenhet for handel og restriksjoner på kapitalkontroller, og subjektive indikatorer som rettsvesenets grad av uavhengighet osv. (nærmere opplysninger finnes på Fraser Institutes hjemmeside: <http://www.freetheworld.com/>). Flere forskere bruker denne indeksen som et mål på hvor 'kapitalistisk' et lands økonomiske politikk er. Som noen hevder har de fleste land 'blandingsøkonomier' av et eller annet slag, og varierer bare langs en skala med et ideelt kapitalistisk samfunn i den ene enden og et ideelt sosialistisk samfunn i den andre (Berger, 1993). For eksempel er mesteparten av den industrialiserte vestlige verden, som har store velferdsstater, basert på kapitalistisk politikk, og selv om det er en viss intern variasjon i denne gruppen, kan den generelt kontrasteres mot svært autarkiske økonomier som Burma (Myanmar), som kan ha noen kapitalistiske trekk, men som i hovedsak er sterkt dominert av statlige monopoler og kameraderi. Indeksen for økonomisk frihet bør fange opp både de mer subtile og de krassere variasjonene, gitt omfanget av faktorer den måler (Weede, 2004).

Empiriske resultater

Beregningene av den økonomiske frihetens virkning på borgerkriger er rapportert i tabell 1.

Tabell 1. Logitregresjoner for økonomisk frihet ved utbrudd av borgerkrig, 1970–2005

VARIABLER	(1) Borger- krigens utbrudd	(2) Borger- krigens utbrudd	(3) Borger- krigens utbrudd	(4) Borger- krigens utbrudd	(5) Borger- krigens utbrudd	(6) Borger- krigens utbrudd
onset2_decay	0.186 (0.208)	0.0883 (0.291)	0.0870 (0.270)	0.333 (0.373)	0.508 (0.409)	0.398 (0.376)
Ln inntekt/p.i.	-0.429*** (0.0804)	-0.386* (0.206)	-0.0589 (0.212)	-0.436* (0.229)	-0.398 (0.301)	-0.393 (0.283)
Ln befolkning	0.264*** (0.0619)	0.494*** (0.100)	0.509*** (0.0993)	0.466*** (0.108)	0.548*** (0.125)	0.534*** (0.115)
Oljeeksportør	0.650*** (0.202)	0.217 (0.309)	0.123 (0.330)	0.166 (0.401)	0.381 (0.428)	0.327 (0.410)
Ln fjell	0.115** (0.0549)	0.00838 (0.0978)	0.0234 (0.104)	-0.0132 (0.105)	-0.156 (0.127)	-0.132 (0.127)
Etnisk fragmentering	3.918*** (1.317)	8.345*** (2.154)	6.115*** (1.937)	8.093*** (2.504)	9.913*** (2.926)	9.949*** (2.967)
Etnisk fragmentering ²	-3.252** (1.536)	-7.633*** (2.375)	-5.212** (2.050)	-7.232*** (2.671)	-9.194*** (3.170)	-9.240*** (3.183)
demokrati	-0.409* (0.236)	0.0746 (0.279)	-0.0701 (0.291)	0.266 (0.309)	0.399 (0.332)	0.361 (0.344)
autokrati	-0.616*** (0.187)	-0.392 (0.330)	-0.496 (0.310)	-0.387 (0.384)	-0.334 (0.494)	-0.346 (0.473)
Økon. frihet		-0.337*** (0.106)	-0.262** (0.106)	-0.343** (0.153)	-0.264** (0.125)	-0.316** (0.125)
CIM			-2.759*** (1.037)			
LSPR				0.0525 (0.131)		
BQ					-0.162 (0.162)	
Ingen korrupsjon						-0.181 (0.141)
Konstant	-3.448*** (0.809)	-5.034*** (1.861)	-5.728*** (1.844)	-4.646** (1.955)	-5.811** (2.345)	-5.205** (2.172)
Observasjoner	6777	3150	2650	2387	1943	2003
R-kvadrat	.09	.13	.12	.13	.16	.16
# utbrudd	222	95	88	76	62	64
% utbrudd av totalen	3.3	3.0	3.3	3.2	3.2	3.2

*** p<0,01, ** p<0,05, * p<0,10 Robuste standardfeil i parenteser

CIM = Contract Intensive Money (kontraktintensive penger)

LSPR = Legal Security and Property Rights (rettssikkerhet og eiendomsrett) (Fraser Institute)

BQ = Bureaucratic Quality (byråkratisk kvalitet) (ICRG)

Ingen korrupsjon = kontroll av korrupsjon (ICRG)

Vi undersøker først en grunnmodell som benytter de variablene som tidligere studier vanligvis viser har betydning (kolonne 1). Resultatene er en perfekt reproduksjon av dem som ble rapportert av Collier, Hoeffler, and Rohner (2009), Fearon and Laitin (2003) og mange andre som benyttet lignende data. Inntekt pr. innbygger er en sterk indikator for fred, mens oljerikdom, berglendt terreng og store befolkninger, gjerne tolket som faktorer som påvirker muligheten for opprør, predikerer en større fare for borgerkrig. Dessuten finner jeg støtte for argumenter om at etnisk polarisering øker faren for konflikt, siden det er et klart kurvilineært forhold mellom etnisk fragmentering og faren for borgerkrig. Det vil si at det ved liten grad av fragmentering er lav risiko,

som øker med økende fragmentering og faller igjen ved svært høye grader av fragmentering. Det betyr at risikoen er størst når et samfunn er dominert av to store grupper. Det er også visse bevis for høyere konfliktrisiko i halvdemokratier, da både sterke autokratier og sterke demokratier i betydelig grad er assosiert med fred. Jeg får stort sett de samme resultatene når jeg tester denne grunnmodellen for den perioden der jeg har variabelen for økonomisk frihet, det vil si fra 1970 av, om enn i svakere form for noen av variablenes vedkommende. Med andre ord: disse resultatene er representative for de landene og den tidsperioden som er dekket av indeksen for økonomisk frihet, 1970-2005, og de er konsistente med resultatene fra tidligere innflytelsesrike studier.

Den viktigste uavhengige variabelen (fra kolonne 2 av), effekten av økonomisk frihet, er konsekvent negativt assosiert med utbrudd av borgerkrig. Jo større de kapitalistiske tendensene var i et lands økonomiske politikk, desto mindre var muligheten for utbrudd av borgerkrig. Dette resultatet er statistisk sett svært signifikant, noe som tyder på at det er svært usannsynlig at det ble oppnådd ved en tilfeldighet. Interessant nok blir den tidligere statistisk signifikante effekten av inntekt pr. innbygger ikke statistisk signifikant når økonomisk frihet tas med i modellen, til tross for at inntekt pr. innbygger påstås å være en av de mest robuste faktorer som predikerer borgerkrig. Med andre ord: Økonomisk frihet har en netto negativ effekt som er sterkere enn effekten av rikdom. Som flere andre har rapportert, er inntektens virkning på fred svak når kvaliteten på institusjonene, målt med andre data enn dem som er brukt her, tas med i beregningen (Fjelde & de Soysa, 2009; Mousseau & Mousseau, 2008). Resultatet skyldes ikke en utvalgseffekt, da inntekt er signifikant hvis økonomisk frihet utelates fra den statistiske analysen for samme sett med observasjoner. Kolonne 3, 4, 5 og 6 viser alle at økonomisk frihet predikerer fred konsekvent og robust, selv om man endrer utvalgsstørrelse og tidsperiode. Med andre ord: Effekten av økonomisk frihet på faren for utbrudd av borgerkrig er negativ og ganske robust.

Den negative og signifikante effekten av økonomisk frihet består, selv når gode institusjoner tas med i modellene. Gode økonomiske institusjoner, målt ved surrogatvariabelen 'kontraktintensive penger' (CIM), har også en negativ effekt på faren for borgerkrig, selv om man kontrollerer for graden av økonomisk frihet. Således fanger de to variablene opp forskjellige aspekter ved faren for borgerkrig. Ingen av de andre institusjonsrelaterte variablene kan imidlertid trumfe effektene av økonomisk frihet. Disse funnene viser nokså tydelig at et godt klima for økonomisk produktivitet og entreprenørskap, heller enn inntekt, utviklingsnivå, regimetype eller institusjonskvalitet, bidrar til å redusere faren for utbrudd av borgerkrig. Merk at når det kontrolleres for byråkratisk kvalitet (kolonne 5), blir demokratiets effekt på faren for utbrudd av en borgerkrig positiv og statistisk signifikant på 10 %-nivå. Når gode institusjoner tas med i betraktningen, blir demokratiets effekt på fred kontraproduktiv, et problem som bør følges i fremtidig forskning.

Hvor mye betyr økonomisk frihet for faren for borgerkrig i faktisk forstand? Er den signifikant i virkelig forstand? Jeg beregner faktiske effekter ved å undersøke de marginale bidragene fra hver variabel mens jeg holder alle andre variabler på deres middelveidier, eller med andre ord: Vi simulerer virkningen av økonomisk frihet, relativ til effekten av en annen interessant variabel, på den predikerte risikoen, ved å variere de uavhengige variablene vi er interessert i med en gitt mengde. Først beregner jeg en grunnleggende konfliktrisiko mens jeg holder alle variabler på deres middelveidier. Etter dette rekalkulerer jeg endringen i denne grunnleggende risikoen med verdien for økonomisk frihet ett standardavvik over middelveidien, mens jeg holder alle kontrollvariabler på deres middelveidier. Grunnrisikoen for modellen med alle variabler på deres middelveidier er 0,0155, og prediksjonen fra omberegningen reduserer den generelle prediksjonen til 0,0104, en reduksjon på 33 %. Interessant nok gir den samme øvelsen med logaritmen til inntekt pr. innbygger grovt sett den samme faktiske endringen i grunnprediksjonen (resultatene ikke vist).

Et annet interessant spørsmål er i hvilken utstrekning økonomisk frihet bidrar til å dempe risikoen for et utbrudd av borgerkrig i land som nettopp har opplevd konflikt. Land som nylig har vært

i konflikt, har jo som oftest ytterligere vanskeligheter man må ta høyde for. For et fattig land i nederste kvartil (fjerdedel) av inntektsfordelingen, som kommer ut av intern konflikt, reduserer en forbedring i graden av økonomisk frihet fra første til tredje kvartil den årlige predikterte faren for borgerkonflikt fra 4,7 % til 2,7 %. Dette er en reduksjon på nesten 60 %.⁵ Dette tilsvarer forskjellene i grad av økonomisk frihet i Botswana (siden 1998) med den i Sierra Leone (1983-2000), og betyr altså at hvis Sierra Leone skulle overta Botswanas grad av økonomisk frihet på slutten av sin borgerkrig, halveres grovt sett faren for å gå tilbake til konflikt. Til sammenligning ville en lignende reduksjon av risikoen uten en bedring av den økonomiske friheten kreve hele åtte år med fred, eller at landet flyttet seg fra første til tredje kvartil i den globale inntektsfordelingen. Den faktiske effekten av økonomisk frihet kan således sammenlignes med effekten av inntekt pr. innbygger, men økonomisk frihet er presumptivt mye lettere å få til i den politiske prosessen og institusjonsbyggingen, enn det er å bli rikere. Jeg bruker en rekke metoder for å stressteste hvordan økonomisk frihet fungerer når parametrene i modellen endres, men den grunnleggende negative og statistisk signifikante effekten av økonomisk frihet på risikoen for utbrudd av konflikt holder seg (dette er diskutert i vedlegget).

Tabell 2. Økonomisk frihet og faren for politisk undertrykkelse, 1981–2006

	(1)OPROBIT	(2)OPROBIT	(3)OPROBIT
	Undertrykkelse	Undertrykkelse	Undertrykkelse
Oljeeksportør	0.507 (2.96)***	0.310 (1.54)	0.522 (2.68)***
Inntekt pr. innbygger	-0.315 (5.28)***	-0.158 (2.00)**	-0.325 (4.71)***
Lønnsvekst	-0.005 (0.89)	-0.010 (1.54)	-0.017 (2.60)***
Demokrati	-0.697 (6.17)***	-0.628 (4.84)***	-0.623 (4.82)***
Befolkningens størrelse	0.277 (7.01)***	0.293 (6.79)***	0.282 (6.33)***
Britisk rettssystem	-0.079 (0.64)	-0.015 (0.10)	-0.102 (0.68)
Sosialistisk rettssystem	-0.145 (0.83)	-0.246 (1.09)	-0.066 (0.28)
Borgerkrig	1.231 (8.84)***	1.132 (7.27)***	1.192 (7.37)***
Borgerkrig, år	-0.015 (4.06)***	-0.017 (4.54)***	-0.018 (4.68)***
Etnisk fragmentering	-0.598 (2.42)**	-0.520 (1.86)*	-0.577 (2.09)**
år			
Økonomisk frihet		-0.286 (3.71)***	
Utvidet økonomisk frihet			
Manglende økonomisk frihet			
Konstant			
Observasjoner	3161	2586	2586
Antall krigskorrelater	134	111	111

Panelkorrigerede z-observatorer i parenteser
signifikant ved 10 %; ** signifikant ved 5 %; *** signifikant ved 1 %

binære årsvariabler beregnet med alle tester (ikke vist)

I tabell 2 tar ser jeg på statlig undertrykkelse av menneskerettigheter, uavhengig av om det pågår borgerkrig eller ikke. Som nevnt kan borgerkriger forhindres av undertrykkende regimer, som i Nord-Korea. Jeg legger ganske enkelt indeksen for økonomisk frihet inn i en empirisk modell, utviklet av andre forskere, som forklarer undertrykkelse av menneskerettigheter (Davenport & Armstrong, 2004; Poe, 2004; Poe, Tate & Keith, 1999).

Som en ser i kolonne 1, har oljerikdom en statistisk signifikant effekt på undertrykkelse av menneskerettigheter. Dette resultatet støtter argumentene om 'naturressursenes forbannelse' (Ross, 1999; Ross, 2001). Økonomisk frihet viser en statistisk signifikant negativ effekt på graden av statlige brudd mot borgernes rett til fysisk integritet.⁶ Denne effekten holder seg på tvers av modellene som presenteres i tabellen, også når det tas med en avhengig variabel med etterslep (ikke vist). I kolonne 2 forsvinner effekten av olje når økonomisk frihet tas med i modellen. Økonomisk frihet har en svært signifikant negativ effekt på undertrykkelse. Kan dette være en effekt av den alternative utvalgsstørrelsen og tidsperioden som er testet? I kolonne 3 er det samme datautvalget undersøkt uten økonomisk frihet i modellen. Som vi ser her, er olje igjen statistisk signifikant og positivt korrelert med undertrykkelse, noe som tyder på at mye av det som fanges opp av ressursforbannelsen i form av undertrykkelse fra en stats side, virker gjennom gode institusjoner og markedsvennlige forhold, netto alle de andre kontrollvariablene i modellen.

De fleste resultatene fra kontrollvariablene bekrefter tidligere funn. Inntekt pr. innbygger har en sterk negativ effekt på undertrykkelse, det samme har demokrati, etnisk fragmentering og tid siden siste borgerkrig. Befolkningens størrelse og pågående borgerkrig har på den andre siden en positiv sammenheng med undertrykkelse. Disse funnene er i høy grad i samsvar med dem som tidligere er funnet i en rekke andre studier (Landman, 2005). De britiske og de sosialistiske juridiske systemene viser negative virkninger på undertrykkelse, hvilket er i samsvar med tidligere funn, men disse resultatene er særdeles skjøre og upålitelige.

I neste omgang undersøker jeg de betingede effektene av oljerikdom og økonomisk frihet på risikoen for politisk undertrykkelse, og kontrasterer disse effektene med de betingede effektene av demokrati og oljerikdom. Gitt at ressursenes forbannelse sannsynligvis er størst i oljerike land, vil en mer kapitalistisk politikk forverre eller redusere skadelige utfall? Skal politikken favorisere økonomisk eller politisk frihet i ressursrike land for å skape et bedre styresett og redusere sosial dissens? Jeg tester også de betingede effektene av både demokrati og økonomisk frihet, fordi de faktisk kan være komplementære. Resultatene rapporteres i tabell 3. Siden oljeeksportvariabelen er en dummyvariabel, er tolkningen av samspilleffektene relativt enkel (Brambor, Clark & Golder, 2006; Braumoeller, 2004). Som vi ser i kolonne 1 i tabell 3, synes den positive effekten av oljeeksport på politisk undertrykkelse å modereres med høyere grader av økonomisk frihet, når vi holder kontrollvariablene konstante. De tre termene er særdeles signifikante sammen ($p < 0,0001$), noe som tyder på at det er lite sannsynlig at dette resultatet ble oppnådd ved en tilfældighet.

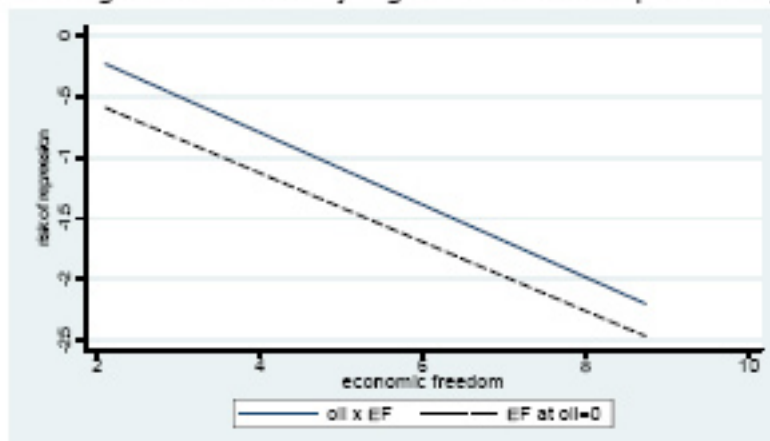
Tabell 2. Ordnet probitregresjon for betingede effekter av olje, demokrati og økonomisk frihet på faren for politisk undertrykkelse, 1981–2006

	(1)	(2)	(3)
	Undertrykkelse	Undertrykkelse	Undertrykkelse
Oljeeksportør	0.389 (0.43)	0.206 (0.96)	0.280 (1.51)
Økonomisk frihet	-0.282 (3.50)***	-0.291 (3.76)***	-0.106 (1.31)
Økonomisk frihet eks oljeeksp.	-0.014 (0.08)		
Inntekt pr. innbygger	-0.160 (1.99)**	-0.143 (1.87)*	-0.166 (2.18)**
Inntektsvekst	-0.010 (1.55)	-0.010 (1.46)	-0.011 (1.55)
Demokrati	-0.629 (4.84)***	-0.686 (5.63)***	1.888 (3.43)***
Befolkningens størrelse	0.293 (6.93)***	0.297 (6.75)***	0.307 (8.13)***
Britisk rettssystem	-0.015 (0.10)	-0.024 (0.16)	-0.045 (0.32)
Sosialistisk rettssystem	-0.244 (1.09)	-0.255 (1.12)	-0.334 (1.59)
Borgerkrig	1.133 (7.24)***	1.136 (7.31)***	1.171 (8.13)***
Borgerkrig, år	-0.017 (4.52)***	-0.017 (4.62)***	-0.014 (4.10)***
Etnisk fragmentering	-0.525 (1.85)*	-0.511 (1.83)*	-0.447 (1.68)*
Demokrati eks oljeeksp.		0.318 (0.69)	
Demokrati eks økonomisk frihet			-0.426 (4.75)***
Observasjoner	2586	2586	2586

Robuste z-observatorer i parenteser
signifikant ved 10 %; ** signifikant ved 5 %; *** signifikant ved 1 %
binære årsvariabler beregnet i alle tester (ikke vist)

Dette forholdet er lettere synlig i grafisk form, da verdiene av koeffisientene i seg selv ikke kan tolkes på noen enkel måte (Figur 1).

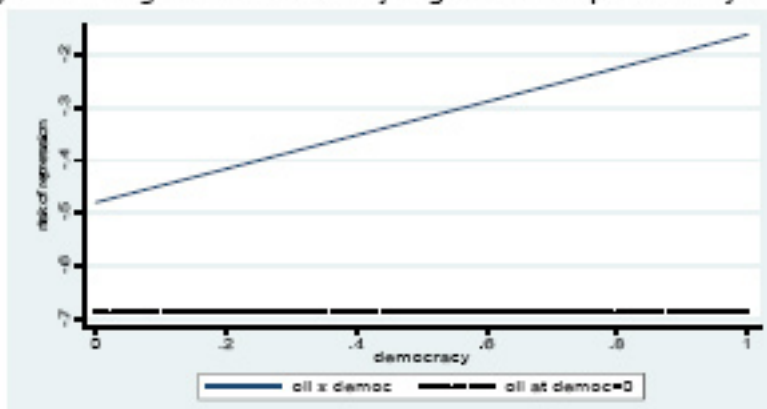
Figur 1. Betingede effekter av olje og økonomisk frihet på undertrykkelse

Den heltrukne linjen fra øverste venstre hjørne representerer interaksjonsleddet mellom variablene økonomisk frihet og oljeeksportør, og den prikkede linjen representerer effekten av økonomisk frihet når olje tar verdien 0 (ikke oljeeksportør). Som vi ser her, reduseres faren for undertrykkelse blant oljeeksportører etter hvert som graden av økonomisk frihet øker. Faktisk synes faren for undertrykkelse blant oljeeksportører å konvergere mot farene i land som ikke eksporterer olje mot slutten. Dette er bemerkelsesverdig, gitt alt vi vet om farene som naturressursenes forbannelse representerer for styresettet. De betingede effektene mellom oljeeksport og økonomisk frihet tyder klart på at ressursrike stater kan unngå dissens og undertrykkelse ved hjelp av institusjonelle reformer som understøtter markeder og økonomisk entreprenørskap. Disse resultatene underbygger argumentene om at herskere med lett tilgang til penger har få incentiver til å gjennomføre politiske og økonomiske reformer som kunne svekke deres grep om samfunnet — det politisk-økonomiske problem (Acemoglu & Robinson, 2000; Bellin, 2004). Legg merke til at steder som Qatar, Bahrain, Abu Dhabi og Dubai er økonomier som har åpnet seg opp og viser relativt sunne tegn på fremskritt mot et mer liberalt styresett.

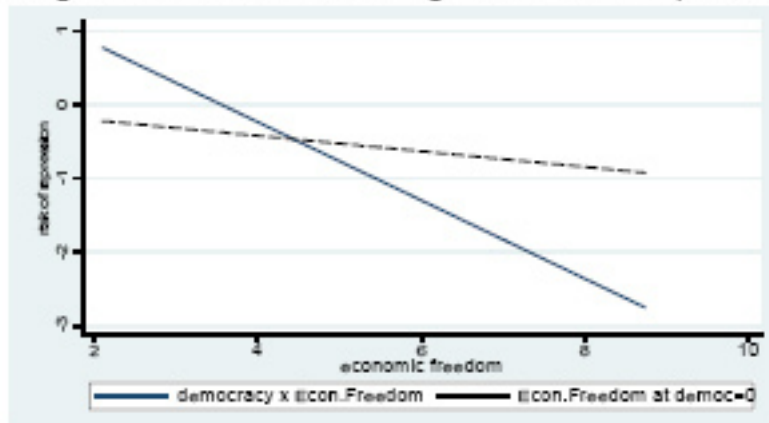
I motsetning til de betingede effektene av økonomisk frihet og oljeeksport er de betingede effektene av demokrati og oljeeksport positive, selv om demokrati alene har sterke negative effekter på politisk undertrykkelse. Simultansignifikansen av de tre termene er enda større enn i kolonne 1 ($p < 0,00001$). Grafen for disse effektene er avslørende.

Figur 2: Betingede effekter av olje og demokrati på undertrykkelse

Den heltrukne linjen, som representerer samspillet for demokrati og oljerikdom, stiger (undertrykkelsen øker) når demokrati beveger seg fra 0 til 1, mens demokrati alene ligger langt under denne linjen. Dette resultatet forklares kanskje av at det er få demokratier som er oljeprodusenter. Disse foreløpige resultatene tyder på at det er økonomisk frihet, snarere enn demokrati, som demper effektene av olje på undertrykkelse, og resultatene i kolonne 3 er en ytterligere bekreftelse på at den økonomiske frihetens evne til å moderere et lunefullt styre er sterkere enn politisk liberalisering i form av økt folkestyre alene.

Figur 3. Betingede effekter av demokrati og økonomisk frihet på undertrykkelse

Som vi ser synes alle autokratier å redusere graden av undertrykkelse når økonomisk frihet øker (prikkete linje). Faktisk medfører økonomisk frihet alene en lavere risiko for undertrykkelse enn demokrati med lave verdier for økonomisk frihet opp til en terskel på omkring 4, hvilket er under gjennomsnittsverdien i utvalget for økonomisk frihet. Deretter faller risikoen når demokrati og økt økonomisk frihet kombineres (heltrukket linje). Produktet av økonomisk frihet og demokrati bekrefter således klart at økonomisk frihet og demokrati fungerer i tandem for å redusere politisk undertrykkelse, i langt større grad enn bare demokrati alene.

Enkel tilgang på penger for landets ledere, kan også bety at det blir enklere for dem å ty til undertrykkelse, siden herskerne ikke uten videre vil gjennomføre reformer de frykter vil medføre tapt kontroll over fremtidige inntekter (Acemoglu & Robinson, 2006). I det senere er det kommet teorier som sier at ressursrikdom gjør det mulig for lederne å bruke rikdommen til å "kjøpe" fred, noe som i så fall ville svekket teorien om ressursenes forbannelse. Våre resultater ser ut til å motvise disse argumentene. Tvert i mot: Kvaliteten på institusjonene ser ut til å ha større betydning enn inntekten. Det gir støtte til synet om at statskapasiteten i ressursrike stater påvirkes av gode institusjoner som trykker privat eiendom og velfungerende markeder. Å bare demokratisere ressursrike stater kan derimot befeste eksisterende patronatspolitikk, på grunn av tilgjengeligheten på bonuser. Våre funn sammenfaller med funnene til andre som har nærmet seg dette spørsmålet på en annen måte (Collier & Hoeffler, 2005).

Jeg utførte flere tester for sensitivitet. Siden oljerikdom i stor grad er konsentrert i områder med et stort antall muslimske befolkninger, la jeg inn et ledd for andelen av muslimer i befolkningen. Denne variabelen stammer fra Fearon and Laitin (2003). I stedet for oljerikdom kunne det være muslimske kulturtrekk og sosiale institusjoner som var av betydning (Huntington, 1997). Hverken religiøse variabler eller regionale blindvariabler hadde noen virkning på de grunnleggende resultatene. Snarere enn andelen av muslimer i befolkningen, hadde andelen av katolikker i befolkningen den sterkeste innvirkningen på graden av politisk terror av alle religionene som ble testet, et resultat som også er rapportert av andre (de Soysa & Nordås, 2007). Ressursrike land har en uavhengig effekt på undertrykkelse, og effektene av ressursrikdom er betinget av økonomisk frihet, slik at økt økonomisk frihet senker risikoen for politisk undertrykkelse.

Disse funnene tyder på at fredseffektene av økonomisk frihet ikke kan begrunnes med politisk undertrykkelse som effektivt forhindrer voldelige utfordringer mot staten.

Konklusjon

Denne artikkelen tok opp spørsmålet om hvorvidt kapitalisme svekker eller styrker stater, ved å måle sosialt sammenbrudd som utbrudd av borgerkrig og undertrykkelse av menneskerettigheter. Den gransket spørsmålet om oppbygging av markedsinstitusjoner faktisk ville sikre freden, samt hvorvidt prosjektet for liberal fred ganske enkelt burde oppgis hvis kortsiktig privatisering synes å svikte etterkrigssamfunn, slik noen har hevdet (Paris, 2004). Resultatene er klare—økonomisk frihet, det vil si et markedsvennlig økonomisk miljø, fremmer fred og anstendige styresett, muligens fordi økonomisk frihet er knyttet til sterke stater som kan beskytte eiendom, muligens fordi aktører i markedet mer sannsynlig vil investere i institusjoner og prosesser under mer rettferdige økonomiske regler, snarere enn å investere i vold. Det ble også hevdet her at lukkede økonomier over tid vil føre til opprørsspesifikk kapital, på grunn av lønnsomheten ved å organisere økonomisk virksomhet svart. Det er meget mulig at det er vanskeligere å etablere gode, upartiske markedsstøttende institusjoner under de omstendighetene lovløshet skaper i etterkrigssamfunn. Der bonusjakt er det normale, vil naturligvis mektige aktører motsette seg oppbygging av upartiske markedsinstitusjoner, men slutten på kriger gir samtidig en god anledning til å håndheve slike upartiske institusjoner utenfra, slik man gjorde i Tyskland og Japan etter annen verdenskrig. Derfor, når det internasjonale samfunnet er til stede i den hensikt å legge bånd på mektige aktører, bør dette gjøres med tanke på langsiktig gevinst for disse samfunnene. Markeder synes å skape fred, og må derfor bygges opp, og markeder og frie politiske institusjoner synes å opptre komplementært snarere enn i strid med hverandre i å forbedre styresettet.

Et særlig vanskelig tema for fredsbyggende operasjoner er forvaltning av fred i land med rikdom på naturressurser, da den såkalte ressursforbannelsen gir sterke bidrag til at stater bryter sammen og rammes av vold. Våre resultater peker mot mulige metoder for å legge bånd på herskere i ressursrike stater utenfra, og viser hvordan demokratiet kan næres ved å bistå dem som står i opposisjon til ressursrike regjeringer. God politikk for å overvinne politisk 'hollandsk syke' vil i stor grad være avhengig av institusjonene som former de politiske aktørenes incentiver, en lekse som er lett å lære av ressursrike suksesshistorier som Norge og Botswana. Våre resultater tyder samlet sett på at institusjoner som favoriserer markeder er bedre enn bare demokratiske institusjoner under forhold med ressursrikdom, muligens på grunn av de patronatsmønstre som bonuser vil oppmuntre til, som skaper incentiver til vold og statlig sammenbrudd. Klarer man snarere å skape incentiver som hindrer slett politikk, vil det således være avgjørende for å dempe effektene av politisk 'hollandsk syke'. Dette ville selvfølgelig kreve grundig tenkning om de bindingene som driver et lands ledere til å bygge opp upartiske institusjoner. Selv om jeg ikke har behandlet dette direkte, er det mulig at gode institusjoner springer ut av 'eierskapsstrukturer' i ressursindustrien, der bedre institusjoner kreves for å fordele transaksjonskostnadene mellom private aktører og staten, hvilket samtidig driver etterspørselen etter funksjonelle institusjoner som gjør markedene mer velfungerende (Weinthal and Luong 2006). Den siste bølgen av nasjonaliseringer av naturressurser i Latin-Amerika, særlig av populistiske regimer som Venezuela og Bolivia, lover ikke godt for fremtidig fred i disse landene, men mye kan være avhengig av hvordan avkastningen fra disse ressursene tas i bruk. Det empiriske materialet innhentet her viser at frie økonomier fremmer fred og godt styresett, selv under svært risikable forhold med utvinning av naturressurser. Forestillingen om at markedsbygging destabiliserer samfunn finner ganske enkelt ikke støtte i det empiriske materialet undersøkt her. Smith, ikke Marx, synes å ha rett.

Forfatter:

Indra de Soysa, direktør, globaliseringsstudier, NTNU, professor i statsvitenskap, Institutt for sosiologi og statsvitenskap, NTNU, Assosiert forsker, Senter for borgerkrigsstudier (CSCW), Institutt for fredsforskning, Oslo (PRIO).

Oversatt av Lars Martin Fosse

Sluttnoter

- ¹UNDP (2008). *Crisis Prevention and Recovery Report* sitert i begynnelsen er et unntak. Mens rapporten hyller 'lokal kløkt' og den private sektor som en drivkraft bak økonomisk gjenoppbygging, finnes det lite teori og materiale om politisk stabilitet under forhold med åpne markeder. Spørsmål om rettferdighet dominerer så godt som alltid diskusjonen, og rettferdighet og åpne markeder oppfattes som antitetiske. Det er fortsatt lite materiale som tyder på at spørsmål om rettferdighet er knyttet til voldelige konflikter, til tross for fokuseringen på ulikhet, siden Aristoteles i det minste.
- ²Detaljerte forklaringer for Polity demokratiindeks og Index of Economic Freedom kan finnes i (Gurr & Jagers, 1995; Gwartney & Lawson, 2005). Polity-indeksen er et institusjonelt mål for demokrati som måler omfanget av begrensninger på utøvende myndighet og strekker seg fra -10 (perfekt autokrati) til +10 (perfekt demokrati). Demokratier er stater over 6 på skalaen (Davenport & Armstrong, 2004; Fearon & Laitin, 2003). Jeg definerer stor økonomisk frihet som alt over gjennomsnittsverdien for økonomisk frihet, som i den globale stikkprøven var 5,88 poeng.
- ³Et lignende syn på krigsherrevirksomhet finnes i (Marten, 2006).
- ⁴Se også nettsiden til Uppsala Conflict Data Program på www.ucdp.uu.se.
- ⁵Alle andre variabler i tillegg til økonomisk frihet, inntekt og konflikthistorie holdt på sin middelvei. Alle faktiske effekter er anslått ved hjelp av Clarify (King, 2000), som er tilgjengelig på <http://gking.harvard.edu/>.
- ⁶CIRI-skalaen er snudd, slik at den måler undertrykkelse snarere enn rettigheter.
- ⁷Datasettet strukturert for kvantitativ analyse ble lastet ned fra <http://new.prio.no/CSCW-Datasets/Data-on-Armed-Conflict/UppsalaPRIO-Armed-Conflicts-Dataset/>. Mer detaljert informasjon om koding av de to utbruddsvariablene finnes i det ledsagende dokumentet på samme nettside.
- ⁸Det er flere vanskelige problemer med sammenslåtte data om tidsserier og tverrsnitt (TSCS) å behandle på grunn av kompliserte korrelasjonsstrukturer mellom og innenfor enheter (Beck & Katz, 1995). Når jeg bruker ordnede probit-beregninger, bruker jeg clusterfunksjonen i STATA, som beregner Huber-White-korrigerte robuste standardfeil med den antagelsen at observasjoner er uavhengige på tvers av enheter, men ikke uavhengige innenfor. Disse robuste standardfeilene er robuste mot heteroskedastisitet og seriekorrelasjon (Wiggins, 1999). Jeg tester også våre modeller for undertrykkelse med og uten tidsforsinkede avhengige variabler.

Henvisninger

- Abouharb, Rodwan M. & David L. Cingranelli, 2007. *Human Rights and Structural Adjustment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Acemoglu, Daron & James A. Robinson, 2000. 'Political Losers as a Barrier to Economic Development (Political Economy, Governance, and Development)', *AEA Papers and Proceedings* 90(2): 126–130.
- Acemoglu, Daron & James A. Robinson, 2006. 'Economic Backwardness in Political Perspective', *American Political Science Review* 100(1): 115–131.
- Beck, Nathaniel & Jonathan N. Katz, 1995. 'What To Do (and Not To Do) with Time-Series Cross-Section Data', *American Political Science Review* 89(3): 634–647.
- Bellin, Eva, 2004. 'The Political-Economic Conundrum: The Affinity of Economic and Political Reform in the Middle East and North Africa' Democracy and Rule of Law Project # 53. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace.
- Berger, Peter L., 1993. 'The Uncertain Triumph of Democratic Capitalism', in Larry Diamond & Marc F. Plattner, eds, *Capitalism, Socialism, and Democracy Revisited*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press (1–10).
- Boswell, Terry & William Dixon, 1990. 'Dependency and Rebellion: A Cross-National Analysis', *American Sociological Review* 55: 540–559.
- Brambor, Thomas; William Roberts Clark & Matt Golder, 2006. 'Understanding Interaction Models: Improving Empirical Analyses', *Political Analysis* 14: 63–82.
- Braumoeller, Bear F., 2004. 'Hypothesis Testing and Multiplicative Interaction Terms', *International Organization* 58(4): 807–820.
- Call, Charles T. & Elizabeth M. Cousens, 2008. 'Ending Wars and Building Peace: International Responses to War-torn Societies', *International Studies Perspectives* 9(1): 1–21.
- Chetail, Vincent, 2009. 'Introduction: Post-conflict Peacebuilding--Ambiguity and Identity', in Vincent Chetail, ed., *Post-conflict Peace Building: A Lexicon*. Oxford: Oxford University Press (1–33).
- Cingranelli, David L. & David L. Richards, 1999. 'Measuring the Level, Pattern, and Sequence of Government Respect for Physical Integrity Rights', *International Studies Quarterly* 43(2): 407–417.
- Collier, Paul, 2009. *Wars, Guns, and Votes: Democracy in Dangerous Places*. New York: Harper Collins.
- Collier, Paul & Anke Hoeffler, 2005. 'Democracy and Resource Rents' Mimeo. Oxford: Centre for the Study of African Economies.
- Collier, Paul; Anke Hoeffler & Dominic Rohner, 2009. 'Beyond Greed and Grievance: Feasibility and Civil War', *Oxford Economic Papers* 61(1): 1–27.
- Collier, Paul; Anke Hoeffler & Mats Söderbom, 2008. 'Post-Conflict Risks', *Journal of Peace Research* 45(4): 461–478.
- Cramer, Christopher, 2009. 'Trajectories of Accumulation Through War and Peace', in Roland Paris & Timothy D. Sisk, eds, *The Dilemmas of Statebuilding: Confronting the Contradictions of Postwar Peace Operations*. London: Routledge (129–148).
- Daunderstädt, Michael & Arne Schildberg, 2006. *Dead Ends of Transition: Rentier Economies and Protectorates*. Frankfurt: Campus.
- Davenport, Christian & David A. Il Armstrong, 2004. 'Democracy and the Violation of Human Rights: A Statistical Analysis from 1976 to 1996', *American Journal of Political Science* 48(3): 538–554.
- de Soysa, Indra & Helga Malmin Binningsbø, 2009. 'Devil's Excrement or Social Cement? Oil Wealth and Repression, 1980–2004', *International Social Science Journal* 57(1): 21–32.
- de Soysa, Indra & Ragnhild Nordås, 2007. 'Islam's Bloody Innards? Religion and Political Terror,

- 1980–2000', *International Studies Quarterly* 51: 927–943.
- Doyle, Michael, 1986. 'Liberalism and World Politics', *American Political Science Review* 80: 1151–1161.
- Easterly, William, 2005. 'The Rich Have Markets the Poor Have Bureaucrats', in Michael M. Weinstein, ed., *Globalization: What's New?* New York: Columbia University Press (170–195).
- Easterly, William, 2006. *The White Man's Burden: Why the West's Efforts to Aid the Rest Have Done So Much Ill and So Little Good*. Oxford: Oxford University Press.
- Eriksen, Silja & Indra de Soysa, 2009. 'A Fate Worse than Debt? International Financial Institutions and Human Rights, 1981–2003', *Journal of Peace Research* TBA.
- Esteban, Joan & Debraj Ray, 2008. 'Polarization, Fractionalization and Conflict', *Journal of Peace Research* 45(2): 163–182.
- Fearon, James D. & David D. Laitin, 2003. 'Ethnicity, Insurgency, and Civil War', *American Political Science Review* 97(1): 1–16.
- Fjelde, Hanne & Indra de Soysa, 2009. 'Coercion, Co-optation, or Cooperation? State Capacity and the Risk of Civil War, 1961–2005', *Conflict Management and Peace Science* 26(1): 5–25.
- Fukuyama, Francis, 1991. *The End of History and the Last Man*. Oxford: Oxford University Press.
- Gartzke, Erik, 2009. 'Capitalism, Prosperity, Production, and Peace', in Peter Graeff & Guido Mehlkopf, eds, *Capitalism, Democracy, and the Prevention of War and Poverty*. London: Routledge (31–60).
- Gleditsch, Nils Petter, 2008. 'The Liberal Moment Fifteen Years On'. San Francisco, CA.
- Gleditsch, Nils Petter, Peter Wallensteen, Mikael Eriksson, Margareta Sollenberg & Haavard Strand, 2002. 'Armed Conflict 1946–2001: A New Dataset', *Journal of Peace Research* 39(5): 615–637.
- Gurr, Ted R. & Keith Jagers, 1995. 'Tracking Democracy's Third Wave with the Polity III Data', *Journal of Peace Research* 32(4): 469–482.
- Gwartney, James & Robert Lawson, 2005. *Economic Freedom in the World 2003: The Annual Report*. Vancouver: The Fraser Institute.
- Hegre, Haavard, Tanja Ellingsen, Scott Gates & Nils Petter Gleditsch, 2001. 'Towards a Democratic Civil Peace? Democracy, Political Change, and Civil War, 1816–1992', *American Political Science Review* 95(1): 33–48.
- Hewitt, Joseph; Jonathan Wilkenfeld & Ted Robert. Gurr, 2008. *Peace and Conflict 2008*. Boulder, CO.
- Human Security Report, 2005. *Human Security Report 2005: War and Peace in the 21st Century*. Oxford: Oxford University Press.
- Huntington, Samuel P., 1997. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York: Touchstone Books.
- International Country Risk Guide, 2006. 'ICRG, Researcher Data'. The Political Risk Services Group.
- Iversen, Torben, 2008. 'Capitalism and Democracy', in Barry Weingast & Donald Wittman, eds, *Oxford Handbook of Political Economy*. Oxford: Oxford University Press (601–623).
- Landman, Todd, 2005. *Protecting Human Rights: A Comparative Study*. Washington, DC: Georgetown University Press.
- Lichbach, Mark I., 1989. 'An Evaluation of "Does Economic Inequality Breed Political Conflict?" Studies', *World Politics* 41(4): 431–470.
- Lucas, Robert E., 1990. 'Why Doesn't Capital Flow from Rich to Poor Countries?' *AEA Papers and Proceedings* 80(2): 92–96.
- Marten, Kimberly, 2006. 'Warlordism in Comparative Perspective', *International Security* 31(3): 41–73.

-
-
- Mousseau, Michael & Demet Yalcin Mousseau, 2008. 'The Contracting Roots of Human Rights', *Journal of Peace Research* 45(3): 327–344.
- Mueller, John, 2004. *The Remnants of War*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Muller, Edward N. & Mitchell A. Seligson, 1987. 'Inequality and Insurgency', *American Political Science Review* 81(2): 425–449.
- Paris, Roland, 2004. *At War's End: Building Peace After Civil Conflict*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Paris, Roland & Timothy D. Sisk, 2009. *The Dilemmas of Statebuilding: Confronting the Contradictions of Postwar Peace Operations*. London: Routledge.
- Poe, Steven C., 2004. 'The Decision to Repress: An Integrative Theoretical Approach to the Research on Human Rights and Repression', in Sabine Carey & Steven C. Poe, eds, *Understanding Human Rights Violations: New Systematic Studies*. Aldershot: Ashgate (16–38).
- Poe, Steven C.; C. Neal Tate & Linda C. Keith, 1999. 'Repression of the Human Right to Personal Integrity Revisited: A Global Cross-National Study Covering the Years 1976–1993', *International Studies Quarterly* 43(2): 291–313.
- Przeworski, Adam, 1990. *The State and the Economy Under Capitalism*. London: Routledge.
- Przeworski, Adam & Michael Wallerstein, 1982. 'Structural Dependence of the State on Capital', *American Political Science Review* 82: 11–29.
- Ross, Michael, 1999. 'The Political Economy of the Resource Curse', *World Politics* 51(January): 297–332.
- Ross, Michael L., 2001. 'Does Oil Hinder Democracy?' *World Politics* 53: 325–361.
- Russett, Bruce, 1964. 'Inequality and Instability: The Relation of Land Tenure to Politics', *World Politics* 16(3): 442–452.
- Russett, Bruce & John Oneal, 2001. *Triangulating Peace: Democracy, Interdependence, and International Organizations*. London: W. W. Norton and Company.
- Skaperdas, Stergios, 2003. 'Restraining the Genuine Homo Economicus: Why the Economy Cannot Be Divorced From Its Governance', *Economics and Politics* 15(2): 135–162.
- Snyder, Jack, 2000. *From Voting to Violence: Democratization and Nationalist Conflict*. New York: W.W. Norton.
- Solow, Robert M., 1956. 'A Contribution to the Theory of Economic Growth', *Quarterly Journal of Economics* 70: 65–94.
- Steinberg, David A. & Stephen M. Saideman, 2008. 'Laissez Fear: Assessing the Impact of Government Involvement in the Economy and Ethnic Violence', *International Studies Quarterly* 52(2): 235–259.
- Stiglitz, Joseph E., 2007. 'What is the Role of the State?' in Mccartan Humphreys, Jeffrey D. Sachs & Joseph E. Stiglitz, eds, *Escaping the Resource Curse*. New York: Columbia University Press (23–52).
- Stilwell, Frank, 2006. *Political Economy: The Contest of Economic Ideas*. Oxford: Oxford University Press.
- Suhrke, Astri, 2009. 'The Dangers of a Tight Embrace: Externally Assisted Statebuilding in Afghanistan', in Roland Paris & Timothy D. Sisk, eds, *The Dilemmas of Statebuilding: Confronting the Contradictions of Postwar Peace Operations*. London: Routledge (227–251).
- Weede, Erich, 1998. 'Are Rebellion and Transfer of Power Determined by Relative Deprivation or by Rational Choice?' *Guru Nanak Journal of Sociology* 19(2): 1–33.
- Weede, Erich, 2004. 'On Political Violence and Its Avoidance', *Acta Politica* 39: 152–178.
- Wiggins, Vince, 1999. 'Comparing XTGLS with Regress Cluster ()'. College Station, TX: Stata Corporation. www.stata.com/support/faqs/stgls_rob.html.
- World Bank, 2007. 'World Development Indicators: CD-rom'. Washington, DC: World Bank.

Vedlegg

Modeller og data for borgerkriger

For å håndtere problemene knyttet til metodebetingede resultater, må vi gjøre rede for flere kontrollvariabler i modellene. Naturligvis vil studien benytte forskjellige modeller og beregnings-teknikker for å teste disse to forskjellige utfallene—borgerkrig og politisk undertrykkelse. I borgerkrigstester bruker jeg standard logistisk regresjon. Jeg bruker et sett med kjernevariabler hentet fra funnene i Collier-Hoefflers og Fearon-Laitins studier, som er feltets bannerførere. Jeg kontrollerer for inntekt pr. innbygger, som har vist seg å være en av de sterkeste prediktorene for borgerkrig. Jeg beregner således effektene av kapitalistiske økonomiske miljøer netto hvordan moderne og produktiv (pr. innbygger) en økonomi er. Disse dataene er hentet fra Verdensbankens CD-ROM *World Development Indicators* CD og logtransformert for å redusere effekten av ekstreme verdier (World Bank, 2007). Store land ser også ut til å ha en større fare for borgerkrig. For å justere for landets størrelse tar jeg med hele befolkningen, også logtransformert, for å redusere virkningen av ekstreme verdier (World Bank, 2007). Dette er en viktig kontrollvariabel, da graden av et lands ønske om å være økonomisk åpent og fritt kunne være en funksjon av størrelsen på dets hjemmemarked. Et lands størrelse og formen for sosial fragmentering i et samfunn er vanligvis knyttet til hverandre. Virkningen av sosial fragmentering på faren for borgerkrig er blandet og teoretisk omstridt (Collier, Hoeffler & Rohner, 2009; Esteban & Ray, 2008; Fearon & Laitin, 2003). Jeg legger inn et mål for etnisk fragmentering hentet fra Fearon and Laitin (2003) i lineær og kvadratisk form. Jeg føyer til det kvadratiske leddet for å modellere effektens ikke-lineære form, da moderat fragmentering, som svarer relativt nært til polarisering (to store grupper), kan spille en større rolle enn liten fragmentering eller svært stor fragmentering. Endelig legger jeg inn en indikator som måler ujevnt terreng målt som omfanget av fjellterreng i et land. Dette er en svært fremtredende faktor i forklaringen på mulighetene for opprør.

Dessuten kontrollerer jeg for regimetype, da politikk kan spille en avgjørende rolle for om og hvordan konflikter utvikler seg. Jeg bruker et ofte brukt mål for regimetype, Polity IVs demokratiskåring, som går fra -10 til +10 og skaper et system av diskrete variabler som måler demokrati (demokrati = 1 hvis Polity > 6, 0 hvis ikke), halvdemokrati (halvdemokrati=1 hvis Polity >-6<7, 0 hvis ikke), og autokrati (autokrati = 1 hvis Polity <-6, 0 hvis ikke) (Gurr & Jagers, 1995). Jeg utelater halvdemokratier som referansekategori i modellene og beregner således hvordan perfekt demokrati og perfekt autokrati forklarer risikoen for borgerkrig i forhold til land som faller mellom disse to kategoriene. Kontroll for regimetype er særlig nyttig når en forsøker å beregne effekten av økonomisk frihet på konflikt, da demokratier kan få en gunstig bedømmelse av dem som koder økonomisk frihet. Legg merke til at den nære forbindelsen mellom økonomisk frihet og gode institusjoner omgår spørsmålet om hvorvidt det er gode institusjoner alene som teller. Jeg føyer således til flere mål for gode institusjoner ved hjelp av surrogatvariabler som for eksempel 'kontraktintensive penger' (Fjelde & de Soysa, 2009), juridisk sikkerhet og eiendomsrett, et mål hentet fra den økonomiske frihetsindeksen (Gwartney & Lawson, 2005), et mål for 'byråkratisk kvalitet' og 'kontroll av korrupsjon' hentet fra et privat byrå for politisk risikovurdering, Political Risk Services Group (International Country Risk Guide, 2006).

Gitt økonomiske faktorerens natur, konfliktfaren og effektene av konflikt på økonomier, er endogenitet, eller omvendt årsakssammenheng, et vanskelig problem å løse. Konflikt kan for eksempel påvirke økonomisk frihet, men ikke omvendt. For å minimalisere dette problemet tidsforskyver vi de uavhengige variablene med et år og registrerer hvor kortvarig freden er, eller tiden siden siste konfliktutbrudd, i modellene. Da arven etter en tidligere væpnet konflikt sannsynligvis ikke vil være stasjonær, spesifiserer jeg denne variabelen som en nedbrytingsfunksjon. Funksjonen for tiden som er gått uten konflikt, gis med 2 opphøyd i $-(\text{tid siden siste konfliktutbrudd}/\alpha)$, der α er parameteren for halveringstiden (Raknerud and Hegre, 1997). Etter å ha sammenlignet log-sannsynligheten til forskjellige modeller velger jeg en funksjonell form der innflytelsen fra siste

konflikt avtar over tid med en halveringstid på et 2 år.⁷ Merk at redegjørelse for konfliktnærhet på en viktig måte gjør rede for systematiske avvik i våre data hvis koderne for økonomisk frihet systematisk nedkoder graden av økonomisk frihet når de observerer politiske spenninger og vold, eller hvis vold på en eller annen måte har en tendens til å legge bånd på økonomisk frihet.⁸

Robusthetstester

Jeg utfører en rekke robusthetstester av grunnmodellen med økonomisk frihet i beregningene for å stressteste dette grunnleggende resultatet. Jeg utelater variabelen som måler konflikthistorie og følger ganske enkelt andre forskere ved å bruke en tidsforskjøvet konfliktvariabel som viser om en konflikt fortsatt pågikk året før. Hvis det foreligger en borgerkrig, vil det sikkert påvirke kodingen av økonomisk frihet. Bruk av denne alternative spesifiseringen endrer ikke de grunnleggende resultatene det minste. Deretter tester jeg utbrudd med et opphold i kampene på 5 og 8 år snarere enn et opphold på 2 år. Resultatene er nesten identiske. Jeg føyde til veksten i inntekt pr. innbygger, som antas å påvirke utbrudd av borgerkrig, men effekten av den variabelen vi er mest interessert i, var fortsatt uendret. Vekstraten for inntekt var statistisk sett ikke signifikant. Jeg utelater også forskjellige variabler som ikke er signifikante, men ingen av disse spesifiseringen endringene påvirker resultatet av økonomisk frihet på risikoen for utbrudd av borgerkrig. Selv tidsforskyvning av indeksen for økonomisk frihet med 2, 3, 4 og 5 år gir ingen forskjell i resultatene. Økonomisk frihet synes å predikere fred selv når nærheten til en tidligere konflikt er gjort rede for i modellen.

Modeller og data for politisk undertrykkelse

Jeg konsentrerer meg om det mest frastøtende aspektet ved en stats tiltak mot en befolkning, som er brudd på retten til fysisk integritet. CIRI-data, som stammer fra Amnesty International og det amerikanske utenriksdepartementets landrapporter, er skalert på en slik måte at de fanger opp mønstre og sekvensen av graden av undertrykkelse, noe som frigjør forskeren fra å gjøre antakelser *a priori* om hvorvidt tortur betyr mer enn død og forsvinninger, osv. (Cingranelli & Richards, 1999). Når jeg tester effektene av naturressurser på et humant styresett, beregner jeg en diskret variabel som måler betydningen av olje i totale eksportinntekter, der variablene får verdien 1 hvis oljeeksport er mer enn en tredjedel av den totale eksporten, og 0 hvis ikke (Fearon & Laitin, 2003).

Jeg beregner CIRI-skalaen ved hjelp av ordnet probitregresjon da det er en 9-punktsskala. Kontrollvariablene som inngår i undertrykkelsesmodellene er ganske like borgerkrigsmodellene. Inntekt pr. innbygger og politisk demokrati er sterke prediktorer for mindre undertrykkelse (Davenport & Armstrong, 2004; de Soysa & Nordås, 2007; Landman, 2005; Poe, Tate & Keith, 1999), mens landenes størrelse (Landman, 2005), oljerikdom (de Soysa & Binningsbø, 2009; Kisangani & Nafziger, 2007) og hyppigheten av borgerkriger øker den politiske undertrykkelsen (Poe, Tate & Keith, 1999). Overraskende nok finner de fleste empiriske studier i motsetning til litteraturen om borgerkrig at etnisk fragmentering reduserer politisk undertrykkelse (de Soysa, 2009; Lee et al., 2004). Gitt argumenter om skadevirkningene av sosial fragmentering på god utforming av den økonomiske politikken, legger jeg dette leddet inn i modellen (Easterly & Levine, 1997). Dessuten finner andre at 'sosialistiske' regjeringer og britiske rettssystemer reduserer undertrykkelse (Poe, Tate & Keith, 1999). Tilføyelsen av disse variablene er viktig, da alle effekter av kapitalismen kan skyldes en rettsarv etter britene, eller det faktum at en 'sosialistisk' arv mangler i modellen. Det er også viktig å anslå effektene av økonomiens struktur fra vekstraten i inntekt. Jeg legger inn årlig økonomisk vekst pr. innbygger i modellen (World Bank, 2007). Dessuten legger jeg inn et ledd for fredshistorien, eller en teller variabel for antall fredsår siden 1946, og jeg legger inn en binær årsverdi for å gjøre rede for eventuell tendensutvikling i våre mål over tid. Med andre ord: hvis menneskerettigheter og kapitalisme begge har en stigende tendens over tid, gjøres dette rede for separat.